

N:o 45.

Ank. till Riksd. kansli den 22 april 1909 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud mot handels idkande å söckendag utöfver viss tid.

Genom en den 26 februari 1909 dagtecknad proposition, n:o 95, hvilken af båda kamrarna hänvisats till lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga här nedan införda förslag till lag om förbud mot handels idkande å söckendag utöfver viss tid.

Utskottets yttrande.

1904 års lagutskott hemställde, i anledning af då väckta motioner, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte begära utredning, huruvida och på hvilka villkor kommun kunde berättigas att bestämma viss tid, under hvilken inom kommunen belägna handelsbutiker skulle hållas stängda, samt för Riksdagen framlägga det förslag till lagbestämmelser, hvartill utredningen kunde gifva anledning. Denna utskottets hemställan bifölls af Andra Kammaren, men blef af Första Kammaren afslagen. Vid 1905 års riksdag, då motion i ämnet ånyo väcktes, uttalade lagutskottet, att de föreslagna lagbestämmelserna icke syntes böra utsträckas att omfatta landsbygden, utan hemställde, att lagstiftningen skulle afse allenast stadskommun eller sådant samhälle i öfrigt, för hvilket ordnings-

stadgan för rikets städer vore gällande. Denna hemställan vann dock ingendera kammarens bifall. När Riksdagen slutligen år 1906, i öfverensstämmelse med lagutskottets förslag, beslöt aflåta skrifvelse i ämnet till Kungl. Maj:t, togs däruti afstånd från tanken att i förevarande hänseende skilja mellan land och stad, och den hemställan, hvori skrifvelsen utmynnade, affattades lika med 1904 års lagutskotts nyssberörda hemställan. Då i det nu föreliggande förslaget byggts på denna hufvudprincip — om likställighet mellan land och stad — vill utskottet, i öfverensstämmelse med den uppfattning, som uttalats af 1904 och 1906 års lagutskott samt i sistnämnda års riksdagsskrifvelse, och hvilken uppfattning äfven af statsrådet och chefen för justitiedepartementet omfattats i hans yttrande till det vid ifrågavarande proposition i utdrag fogade statsrådsprotokollet, äfven för sin del framhålla, att en lagstiftning af denna art visserligen synes äga sitt hufvudsakligaste intresse för de större stadssamhällena, men att däraf enligt utskottets uppfattning icke följer, att dess tillämplighet bör inskränkas till dylika samhällen. Skulle ett förbud i enlighet med lagförslagets föreskrifter i fråga om öppenställande af handelsbod, i stad eller på landet, visa sig obehöfligt eller olämpligt, torde med all säkerhet kunna förutsättas, att ett sådant förbud icke i strid mot ett sålunda befintligt berättigadt intresse kommer att genomföras eller i allt fall icke att blifva bibehållet. Å andra sidan kan icke förnekas och får icke förbises, att i många fall, särskildt i fråga om landsbygd, som gränsar till stad eller till sådant stadsliknande samhälle, som ofvan sägs, väsentliga olägenheter kunna uppstå, därest icke möjlighet förefinnes att äfven med afseende på landskommuner tillämpa ifrågavarande lagstiftning.

Beträffande i öfrigt de hufvudsynpunkter, som vid utarbetande af lagförslaget i fråga varit bestämmande, och hvilka utskottet för sin del finner riktiga, får utskottet hänvisa till propositionen. Endast beträffande vissa detaljer i förslaget har utskottet ansett sig böra föreslå några jämkningar.

Sålunda har det till en början synts utskottet, som om den i 2 § af förslaget medgifna rätten att i fråga om matvaruaffärer och cigarrbutiker bestämma viss senare stängningstid, än den eljest enligt förslaget allmänna, lämpligen borde utsträckas att omfatta äfven bodar, där hufvudsakligen tidningar försäljas, så kallade tidningskontor. De skäl, som af föredragande departementschefen anförts till stöd för en dylik bestämmelse i fråga om bodhandeln med lifsförnödenheter och tobaksvaror, synas nämligen äfven kunna åberopas för ett liknande medgifvande med afseende å tidningshandeln. Ett sådant medgifvande torde äfven vara med billigheten öfverensstämmande, då, som bekant, tidningar i stor utsträck-

ning försäljas i cigarraffärerna, och därjämte enligt 15 § i förslaget tidningshandel får bedrivas utomhus under hvad tid som helst. Jämlikt de engelska lagbestämmelserna om stängningstid är också, enligt hvad departementschefen erinrat, all tidningshandel undantagen från lagens tillämpningsområde.

I öfrigt har utskottet beträffande första stycket af förslagens 4 § ansett det böra uttryckligen uttalas, huru beslut af stadsfullmäktige, allmän rådstuga eller kommunalstämma, som i paragrafen afses, skall komma till magistratens eller annan stadsstyrelses eller kronofogdes kännedom. I 8 § har uttrycket »vara öppen» utbytt mot orden »hållas öppen». Förslagens 14 § stadgar, att i fråga om köping, som icke utgör egen kommun, samt municipalsamhälle skall hvad i lagen om kommun sägs äga motsvarande tillämpning, och att i följd däraf förbud, som beslutes af kommun, till hvilken köping eller municipalsamhälle hör, icke skall gälla köpingen eller samhället. Häraf synes väl enligt utskottets mening följa, att medlem af här afsedd köping eller af municipalsamhälle icke äger att å kommunalstämman för den kommun, köpingen eller samhället tillhör, deltaga i öfverläggningar och beslut uti förevarande frågor. Då emellertid tvekan härom möjligen kunde uppkomma, särskildt med hänsyn därtill, att medlem af dylik köping eller municipalsamhälle regelmässigt äger rätt att deltaga i afgörandet af kommunens angelägenheter, har det synts utskottet lämpligt, att paragrafen blefve i nu angifna hänseende förtydligad. Därvid har utskottet äfven i så måtto ändrat förslagens ordalydelse som uttrycket »förbud, som beslutes af kommun», ersatts med »af kommunen enligt denna lag fattadt beslut». Säsom föremål för kommunal myndighets beslut jämlikt denna lag kan nämligen förekomma äfven annan fråga än den om meddelande af förbud, som i lagen afses.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, under förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition, n:o 95, icke kunnat i oförändradt skick af Riksdagen bifallas, måtte för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Lag

om förbud mot handels idkande å söckendag utöfver viss tid.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Därest inom kommun yppas behof af förbud mot att handelsbod å söckendag hålles till salu öppen utöfver viss tid, må sådant förbud meddelas i enlighet med hvad nedan sägs.

2 §.

Förbud, hvarom i 1 § förmäles, skall angifva viss tid, då bod må öppnas, ej före klockan sju förmiddagen, och viss tid, då bod skall stängas, ej senare än klockan åtta eftermiddagen. Dock må för bod, där handel idkas allenast med lifsförnödenheter, tiden för öppnandet sättas till klockan sex förmiddagen samt för sådan bod eller bod, där hufvudsakligen tobak eller hvad däraf är förfärdigadt hålles till salu, stängningstiden sättas till klockan nio eftermiddagen. Jämväl må stängningstiden å aftonen före sön- eller helgdag och under två veckor närmast före julaftonen bestämmas till klockan nio eftermiddagen och i fråga om bodar, som i nästföregående punkt omförmälas, tillklockan tio eftermiddagen.

2 §.

Förbud, hvarom i 1 § förmäles, skall angifva viss tid, då bod må öppnas, ej före klockan sju förmiddagen, och viss tid, då bod skall stängas, ej senare än klockan åtta eftermiddagen. Dock må för bod, där handel idkas allenast med lifsförnödenheter, tiden för öppnandet sättas till klockan sex förmiddagen samt för sådan bod eller bod, där hufvudsakligen tobak eller hvad däraf är förfärdigadt *eller tidningar hållas* till salu, stängningstiden sättas till klockan nio eftermiddagen. Jämväl må stängningstiden å aftonen före sön- eller helgdag och under två veckor närmast före julaftonen bestämmas till klockan nio eftermiddagen och i fråga om bodar, som i nästföregående punkt omförmälas, till klockan tio eftermiddagen.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

3 §.

Förbud skall gälla alla bodar inom kommunen; och må tiderna för bods öppnande och stängning ej bestämmas olika för bodar af samma slag eller, utöfver hvad ofvan är sagdt, för skilda slag af bodar.

4 §.

Förbud må beslutas för stad af stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, af allmänna rådstugan samt för kommun å landet af kommunalstämman; och varde sådant beslut, därest stadsfullmäktige eller allmän rådstuga fattat detsamma, utaf magistraten eller i stad, där magistrat ej finnes, utaf den för dylik stad särskildt tillsatta styrelse samt, därest kommunalstämma fattat beslutet, utaf kronofogden i orten med eget utlåtande Konungens befallningshafvande underställt.

Magistrat eller stadsstyrelse, hvarom nyss är sagdt, eller kronofogde äge väcka förslag om fattande af sådant beslut, som i första stycket omförmäles.

Innan dylikt beslut underställes Konungens befallningshafvande, gifve magistraten eller stadsstyrelsen eller kronofogden föreningar af handelsidkare eller handelsbiträden, om sådana föreningar finnas inom kommunen eller angränsande kommuner, så ock där bosatta personer, hvilkas rätt beröres af beslutet, tillfälle att yttra sig öfver detsamma.

4 §.

Förbud må beslutas för stad af stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, af allmänna rådstugan samt för kommun å landet af kommunalstämman. *Beslutet skall underställas Konungens befallningshafvande och för sådant ändamål öfverlämnas, därest stadsfullmäktige eller allmän rådstuga fattat detsamma, till magistraten eller i stad, där magistrat ej finnes, till den för dylik stad särskildt tillsatta styrelse samt, därest kommunalstämma fattat beslutet, till kronofogden i orten, hvarefter beslutet af sagda myndighet med eget utlåtande till Konungens befallningshafvande insändes.*

Magistrat eller stadsstyrelse, hvarom nyss är sagdt, eller kronofogde äge väcka förslag om fattande af sådant beslut, som i första stycket omförmäles.

Innan dylikt beslut insändes till Konungens befallningshafvande, gifve magistraten eller stadsstyrelsen eller kronofogden föreningar af handelsidkare eller handelsbiträden, om sådana föreningar finnas inom kommunen eller angränsande kommuner,

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

I Stockholm skall stadsfullmäktiges beslut, utan magistratens utlåtande, underställas öfverståthållarämbetet, som öfver beslutet hör föreningar och enskilda, på sätt förut är sagdt.

så ock där bosatta personer, hvilkas rätt beröres af beslutet, tillfälle att yttra sig öfver detsamma.

I Stockholm skall stadsfullmäktiges beslut, utan magistratens utlåtande, underställas öfverståthållarämbetet, som öfver beslutet hör föreningar och enskilda, på sätt förut är sagdt.

5 §.

Beslut, som i 4 § omförmäles, skall af Konungens befallningshavande oförändradt fastställas eller ock ogillas.

6 §.

Meddeladt förbud skall ofördröjligen af Konungens befallningshavande allmångöras genom dess införande i länskungörelserna och upp-läsande i kommunens kyrkor samt genom dess intagande i minst en tidning inom orten.

7 §.

I afseende å ändring eller upphäfvande af förbud, som förut är nämndt, gälle hvad om sådant förbuds meddelande är stadgadt.

8 §.

Under tid då bod af visst slag ej må vara öppen, må ej heller vara, hvarmed handel i dylik bod idkas, utomhus hållas till salu, med mindre Konungens befallningshavande därtill lämnat tillstånd. Sådant tillstånd må gifvas allenast för visst tillfälle och då särskilda omständigheter därtill föranleda.

8 §.

Under tid, då bod af visst slag ej må hållas öppen, må ej heller vara, hvarmed handel i dylik bod idkas, utomhus hållas till salu, med mindre Konungens befallningshavande därtill lämnat tillstånd. Sådant tillstånd må gifvas allenast för visst tillfälle och då särskilda omständigheter därtill föranleda.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

9 §.

Hvar, som öfverträder förbud, hvarom i 1 § förmäles, böte första gången från och med fem till och med tjugu kronor, andra gången från tjugu till och med femtio kronor samt därefter hvarje gång från femtio till och med etthundra kronor.

Den, som i strid mot hvad i 8 § är stadgadt håller vara till salu, straffes med böter från och med fem till och med tjugu kronor.

10 §.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, som i 9 § omförmäles, fortsätter eller förnyar samma förseelse, skall, för hvarje gång stämning därför utfärdats och delgifvits, fällas till de böter, som för dylik förseelse äro bestämda.

11 §.

För förseelse, som i 9 § sägs, vare, där den med husbondes vetskap begås af hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, husbonden ansvarig, liksom vore förseelsen begången af honom själf.

12 §.

Förseelse, som i 9 § omförmäles, skall åtalas af allmän åklagare, i stad hos polisdomstol, därest särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare och, där sådan icke finnes, vid allmän domstol samt å landet vid allmän domstol; och gälle i fråga om klagan öfver domstols eller poliskammares beslut i dessa mål hvad i allmänhet angående besvär i brottmål finnes förordnad.

13 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, skola tillfalla kronan.
Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

14 §.

I fråga om köping, som icke utgör egen kommun, samt municipalsamhälle skall hvad i denna lag om kommun sägs äga motsvarande tillämpning; och må förty förbud, som beslutes af kommun, till hvilken köping eller municipalsamhälle hör, icke gälla köpingen eller samhället.

14 §.

I fråga om köping, som icke utgör egen kommun, samt municipalsamhälle skall hvad i denna lag om kommun sägs äga motsvarande tillämpning. Medlem af sådan köping eller af municipalsamhälle vare förty ej berättigad att inom den kommun, till hvilken köpingen eller samhället hör, deltaga i där förekommande öfverläggningar och beslut angående ärenden, som i denna lag afses; ej heller må af kommunen enligt denna lag fattadt beslut gälla köpingen eller samhället.

15 §.

Hvad i denna lag är stadgadt gälla ej försäljning å apotek, eller af brännvin, vin eller öl, eller för resande afsedd försäljning vid järnvägs- eller ångbåtsstationer, i järnvägsvagnar eller å ångbåtar, ej heller utomhus bedrifven försäljning af tidningar eller i mindre omfattning af matvaror, läskedrycker eller dylikt, eller eljest försäljning utomhus, om den idkas i samband med värdshusrörelse.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1910.

Stockholm den 21 april 1909.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservationer.

Herr *Fahlén*, med hvilken instämt herrar *Trygger*, *Ridderbjelke*, *Gustaf Andersson*, *von Baumgarten*, *Magnuson* och *Gezelius*, har ansett, att utskottet bort hemställa, att ifrågavarande lag måtte erhålla tillämpning endast å städer och köpingar, som utgöra egen kommun, samt att till följd häraf 14 § i förslaget måtte utgå samt 15 § erhålla ordningsnumret 14 äfvensom nedanstående paragrafer gifvas följande ändrade lydelse:

1 §.

Därest inom stad eller köping, som utgör egen kommun, yppas behof af förbud mot att handelsbod å söckendag hålles till salu öppen utöfver viss tid, må sådant förbud meddelas i enlighet med hvad nedan sägs.

3 §.

Förbud skall gälla alla bodar inom staden eller köpingen; och må tiderna för bods öppnande och stängning ej bestämmas olika för bodar af samma slag eller, utöfver hvad ofvan är sagdt, för skilda slag af bodar.

4 §.

Förbud må beslutas för stad af stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, af allmänna rådstugan samt för köping af kommunalstämman. Beslutet skall underställas Konungens befallningshafvande och för sådant ändamål öfverlämnas, därest stadsfullmäktige eller allmän rådstuga fattat detsamma, till magistraten eller i stad, där magistrat ej finnes, till den för dylik stad särskildt tillsatta styrelse samt, därest kommunalstämma fattat beslutet, till kronofogden i orten, hvarefter beslutet af sagda myndighet med eget utlåtande till Konungens befallningshafvande insändes.

Magistrat eller stadsstyrelse, hvarom nyss är sagdt, eller kronofogde äge väcka förslag om fattande af sådant beslut, som i första stycket omförmäles.

Innan dylikt beslut insändes till Konungens befallningshafvande, gifve magistraten eller stadsstyrelsen eller kronofogden föreningar af

handelsidkare eller handelsbiträden, om sådana föreningar finnas inom staden eller köpingen eller angränsande kommuner, så ock där bosatta personer, hvilkas rätt beröres af beslutet, tillfälle att yttra sig öfver det-samma.

I Stockholm skall stadsfullmäktiges beslut, utan magistratens ut-låtande, underställas öfverståhållarämbetet, som öfver beslutet hör för-eningar och enskilda, på sätt förut är sagdt.

6 §.

Meddeladt förbud skall ofördröjligen af Konungens befallningshaf-vande allmängöras genom dess införande i länskungörelserna och upp-läsande i stadens eller köpingens kyrkor samt genom dess intagande i minst en tidning inom orten.

Herr *Lindhagen* har yttrat:

»Till utskottet har liksom till Kungl. Maj:t framställningar i före-varande ämne inkommit från föreningar för cigarr- och tobakshandlare.

Desses första klagomål gäller konkurrensen med restauranger, auto-mater och kaféer, där numera oförhindrad försäljning med cigarrer och cigaretter lär pågå icke blott till spisande och drickande gäster utan äfven till andra, hvilka infinna sig blott för att tillhandla sig dylika varor. Det är klart, att denna sistnämnda trafik äfventyrar att ökas efter de stäng-ningstider, som enligt den nu ifrågasatta lagen blifva gällande äfven för cigarrbodas. Detta är en orättvisa, som under inga förhållanden bör få af lagstiftningen omhägnas. Det synes böra tillses, att den försäljning af tobak, som sker å restauranger, automater och kaféer, helst alltid äger rum endast till dem, som där intaga någon förtäring.

Det antydes ock i den kungl. propositionen, att något bör göras här- emot eventuellt genom ny lagstiftning, i den mån sådan handel ej kan för-hindras redan med stöd af nu gällande lag. En sådan lagstiftning borde dock ha trädt i kraft samtidigt med den nu föreslagna. Då så ej blir för-hållandet, hade en framställning i ämnet från Riksdagen till Kungl. Maj:t varit på sin plats. Men då någon motion därom ej blifvit väckt, hvilket från min sida i följd af myckna göromål försummats, så återstår endast att inskränka sig till ett uttalande af den förhoppningen, att Kungl. Maj:t af eget initiativ tar frågan om hand och förelägger den för nästa Riksdag.

Den andra erinran, som gjorts från cigarrhandlarnes sida, är, att den största förtjänsten af handeln inflyter om aftnarna. De yrka där-före, att lagen ej skall beröra cigarrbutiker eller att åtminstone stäng-

ningstiden för sådana butiker må sättas senare på aftonen. Särskildt framhålls, att sådana affärer hotas med undergång, hvilka äro sina innehafvares uteslutande inkomstkälla och hvilka innehafvas till största delen af själf försörjare, ensamt i Stockholm uppgående till omkring 500, däraf största delen kvinnor.

Denna erinran är förtjänt af beaktande. De större cigarrbutikerna, hvilka få afyttra sina varor i större partier, drabbas säkerligen ur aftonhandelns synpunkt ej så hårdt af den föreslagna stängningstiden. Värre synes det vara med de ofvannämnda själf försörjarna, hvilka lefva mest på att sälja styckevis. En undersökning borde härom ha ägt rum. Men då så ej skett, ha statsmakterna skyldighet att taga hänsyn till sannolikheterna och vederbörandes egna påståenden. En lagstiftning i humanitärt syfte förtjänar mycket litet namnet, om den söker vinna sitt mål brutalt genom att på samma gång onödigtvis grusa en mängd småexistenser, som inrättat sig efter bestående förhållanden så godt de kunnat. Man bör i hvarje fall bereda dessa småhandlande något andrum. Den danska butikstängningslagen innehåller också bestämmelser om, att det kan medgifvas för cigarr- och tobakshandlare att sälja cigarrer, cigaretter och tobak, men inga andra varor, senare på aftonen än den ordinarie stängningstiden, hvarvid de dock icke må begagna sig af andra medhjälpare än hustru och barn.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställes,

att Riksdagen måtte för sin del besluta följande tillägg till 2 § i utskottets förslag:

För bod, där hufvudsakligen tobak eller hvad däraf är förfärdigat eller tidningar hålles till salu, må stängningstiden ock kunna i vidsträcktare mån än ofvan sägs sättas till klockan tio eftermiddagen, därest försäljningen ombesörjes af ägaren själf, hans hustru eller barn.»

Herr af *Ekenstam* har anhållit få här antecknadt, att han icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.

Herr *Rudebeck* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i den slutliga behandlingen af ärendet.